

cile si non excitant, tamen exasperant, ipsaque dicta confectio alkermes non tam confortat eo casu, quam laedit.

7. *Martialia feces tingunt, ructus cient, motum corporis requirunt.* Grauant ventriculum eadem, nisi laxitas, humiditas & aciditas adsint, & contra ea quando operantur bene, feces tingunt, non alia ratione ac vitriolica dulc-austera cum sulphureis resinosis resolutis mixta; resolutis, inquam, cum liquore aqueo coniuncto; quatenus acidiores humores iisdem saturantur in ventriculo, hinc progressionem facta, accedente resina bilis liquida nigredinem ob praetiam vitriolescentiam expandunt & ad oculum sistunt. Hoc nisi fiat, ut non operantur, ita culpam imprimis in denegata resolutione haerere certum est. Ructus vero cient, nisi minori quantitate, & correcta dentur, non aliter ac affuso liquore acido bulla excitantur plures, dominium caloris non aque agnoscentes. Motum vero corporis requirunt, ut actuato calore ipsa quoque magis resoluantur & prouoluantur, pigriora in se & resistentia.

LIBRI I. SECTIO III. CAPVT IX.

Nephruticis & rheumatis.

CUM non solum toto die experiamur, ex arthritide fieri nephritin, & vice versa, prout loco variat materia morbifica, & hypochondriacos quoque idem fatum experiri, ratione consentiente merito statuitur, continere tres hosce morbos: calculum, arthritidem eiusque species, & affectum hypochondriacum, quoad causam materialem; Generalem vero tanquam matrem esse affectum hypochondriacum, ex quo ceu fonte proxime scaturiunt. Neque differunt nisi coagulo, seu quod illud ipsum materiale tartareum, minori in reliquis, maiori in calculo quantitate adest; in illis fluidum, in his concretum; in illis potentia, in calculo actu magis cohaerens.

Tres

Tres vero classes NEPHRITICORVM constituimus, neque enim plures indicationes circa hæc loca præcipuæ dantur, neque materia amplius patet. Resolunt coagulum, seu materiale calculi; mitigant dolorem coniunctum & acrimoniam; pellunt, seu exclusioni calculi vacant, laxando vias & pellendo ferum.

Optima & præcipua ac vniuersalia quasi sunt resoluentia. *I. Resolunt*, quæcunque materiam tartaream disiciunt, & coagulum fieri non permittunt, exturbando sabulum & salinum vinculum, quæ ipsa sunt genuina lithontriptica.

Coagulum ergo hoc respiciunt resoluentia, seu in fieri constitutum, & materiale antecedens, qualia sunt amurcam venarum & sanguinis tartaream hypochondriacam defecantia, aperientia, anthypochondriaca & abstergentia, de quibus hætenus abunde diximus; seu concretionem & separationem in renibus subiens, salis & terræ, interdum & pituitæ, symbolificatione.

Præstant illud principaliter *salina*, prout diffusa vel modificata aliter sunt, magis vel minus actiua. Adeoque etiam resolunt improprie paulo aquosa, diluendo & abstergendo; quæ quo magis vel minus caractere salino sigillata sunt; ita quoque magis vel minus resolunt, latitante sæpe sale, attamen satis efficaci. Talia sunt aqua alkek. cerefol. perosel. fragor. portulac. onon. vrtic. noli me tangere, nephritica aquosa compos. vt lithontr. & antinephrit. *Mysf.* succus betula & exinde parata cereuisia, quod quidam fieri curarunt, it. iuscula, decocta, infusa varia.

Resolunt καὶ ἔξοχον, vt diximus, *salina* omnis generis, siue sal illud magis sit latens, seu patens & productum; Latens in simplicibus, patens in preparatis magis. Sic lithontriptica sunt rad. s. aper. mai. & min. onon. quæ in hernia quoque carnosâ est experta, rad. alii, pro arcano habita, si singulis vel nouiluniis saltem vel quadris particula sumatur, externe item; rad. pimpinell. saxifragæ hinc dictæ, rad. raphan. rustic. & saxifrag. albæ granulata, quam semen in officinis vocant; it. filipendu-

pendula. Ex herbis resoluunt petrosel. cerefol. faxifragia omnis, quò & faxifrag. aurea *Dodonai* spectat, heder. terrestr. virga aurea, herba thee.

De virgâ aurea non dubitamus insignisimum ac elegantissimum locum ex *Barclaji Satyrico p. 1. p. 51. seq.* totum laudare, transcriptum. Spondet enim calculoso triduanam curationem. Cui cum aduisset æger, in proximo monte, vota faciens Æsculapio, virgam auream offendit, herbam sc. quæ calculo bellum indixit multò feliciter, quàm aut veratrum amentia, aut vulneribus ascyron. Hæc laciniatis foliis piloque ita brevi, ut penè curiosos oculos fallat, crenis denique tenuibus & sæpè in obtusam speciem oras secantibus, mediocriter assurgit. Radix caulisque lignea subtiliorem succum in herbam transferunt. Planta ad ingenium terræ nunc cubitalis, plerumque eminentior, insignis fastigium floribus ad examen turgentibus cingit, & virgæ aureæ est nomen, siue quoniam aureæ ac penè diuinæ virtutis est, siue quod præstantis metalli colorem exigui floris venustas æmularur. *Cæterum contusum in renibus calculum in innoxium puluerem solvit.* Non in latere, non in vesicâ dolor; adeò ut tam facili remedio pudeat calculum timuisse. Etenim in hyemem siccatur æstiuis umbris planta, & ubi grauitas lateris coeuntem morbum prælagit, aureus puluis ad drachmam mero delibutus sumitur, siue ovo leuissimè cocto permixtus. Recenset verò obseruationem, quod ubi recentem plantam adhibere coactus fuisset autor, primo die nil visum sit ad morbum fecisse medicamentum: sed biduo deinde repetitum supra fidem est, quàm egregiè resellerit acerbissimum morbum: sordibus pulvis abundè vesicam exoneravit, cœnosumque saccharum penè sanguinis imagine pinxit,

Pulveris ejusdem virgæ aureæ mirabilem successum, à se primò diuulgatum felici successu nobilem matronam comprobasse in innumeris nephriticis scribit *Car. Pisol. de serof. colluv. p. 388.* item probatum dicit *Solenander consil. p. 66.* de cocto verò herbæ thee vtentes Sinenses calculum nesciunt quod absterfiva subamaricante vi egregiè exitum faciliet generato ex necessitate materiæ calculo.

A a

Porro

Porro omnia ossea & lapidosa, è vegetabili & minerali re-
gno, sunt lithontriptica. Sic bacca alkek. acac. arilli cynosba-
ti, ossa dactylorum, nuclei ceraforum, mespilorum, persicorum,
lap. ☉. percarum, carpionum, ludus humanus, lap. iudaicus
lyncis, nephriticus, pisolidus huc faciunt. Item lignum ne-
phriticum, aquas inficiens, millepedes præparati, ob sal ni-
trosum volatile, quo pollent, ex compositis troch. de alkek pulv.
lithontripticus A. ex acidis crem. & cryst. ☿ri, ☿us ☉lis simpl.
& coagul. clyst. ☿ii vterque, Ra aperit. ex ☉lis ☉lat. *Mysf.*
arcan. duplic. eiusdem, ex alcalinis sal succini vol. liquor. &
magist. ocul. ☿. Ra ☿ri simpl. & compos. it. liqu. nephrit. ani-
mal. & mineral. *Mich.*

Resoluunt ergò *salina* omnia, seu *acida*, seu *alkalia*, seu *media*,
singula diuerso respectu & suo agendi modulo; *salia* verò volati-
lia, si *sal succini sulphureum* & unctuosum simul exceperis, in
hoc censu fixis minus sunt efficacia facilius quippe dissipabilia,
nec operationem suam illuc differentia.

Resoluunt etiam *salina - sulphurea*, tum temperantia, præ-
pollente sulphure magis rosido & aquoso, vt rad. glycyrrh. se-
men dauci *Helmonto* celebratum, lithospermi, seu milii solis, vio-
larum, cuius in ischuriâ usum expertissimum deprehendimus,
laxatâ simul aluo, (quod in nephriticis pro beneficio est;) it. se-
men lycopod. seu anthera musc. terrest. clauat. Ex animalibus
seu marinis celebre est sperma ceti, cuius vsus resoluens &
in asthmate, casu ab alto, tussi & aliis casibus notissimus, &
in calculo quoque eximius, cum ocul. ☿. v. g. & sale vol. suc-
cin. mixti. Tum magis activa, sulphure volatili resinoso & sale
magis fœta, vt terebinthina, succinum, bacca iunip. rob. &
malu. iuniper. ol. iunip. spir. & ol. tereb. spir. nephriticus com-
pos. Violaceo odore vrinam tingunt hæc ipsa oleosa, inprimis
terebinthinata, quatenus intus in sero resolutam resinositatem
suam sulphuream balsamicam in sero, & consequenter vrinâ
expandunt & explicant.

Resoluunt *mixta*, quæ vtroque principio fœta & mixta,
inter se sunt ex diuersis particulis, duplici sine satisfaciencia.

Sic

Sic puluis commodus resoluens est ex *Pro Glato*, lap. *S. cryst.* *¶ri* & sem. *lycopodii*, aliique similes. Singula hæc salis tartari eminentiam, seu salis & terræ symbolisationem eneruant, arenulas & sabulum cum vrinâ educunt, archeum renum confortant, coagulum & fermentum calculi disiciunt eumque atterunt, pituitosum verò mucum attenuant & liquant.

II. *Mitigant* dolorem & acrimoniam, vellicationem & tensionem spasmodicam plexûs nervosi & membranosi attendentia. Hac ipsa vt maximè sunt necessaria, ita id præstant in genere, quæcunque spicula acuta, triangularia, salina edomant, & ad frugem reducunt, seu pondere & mole coniuncta sint renibus onerosa & molesta, seu solâ rosione.

Mitigant (1.) *aquea-pulposa* & gummosa, quæ inuisant quasi & obtundunt salium vim illam, vt rad. *alh.* pulpa *casia* &c.

Mitigant (2.) *aquea-oleosa*, vt emulsionem, lac & semina in emulsionem liquata; quæ & stranguriam respiciunt, & cantharidum sunt antidotus. Exemplum tale annotauit *Langius l. 1. ep. 47.* & nos consimile quoque obseruauimus, refrigerando hæc & temperando simul stimulum feminalem *ὀ γασμῶδη* temperant.

Mitigant (3.) *traumatica, neruina, balsamica*, & pro re natâ leniter adstringentia. Inter traumatica *plantago*, eiusque essentia, extractum, sirupus, laxitatem renum, inprimis diabeticam, egregiè corrigunt; essentia item traumatica, puluis stypticus. Sic & *cinnabarina* in paroxysmo cum oc. *S.* seu resolutibus & anodynis sunt laudatissima.

Mitigant (4.) *acrimoniam simplicem*, seu cum feruore & *ὀ γασμῶδη* saltim, non item cum rosione coniunctam, *acida*, quorum instar omnium, præter dicta alia, est hepaticum rubrum.

Mitigant (5.) *anodyna*, vnicum naturæ laborantis & afflictæ solatium. Hæc quippè non remoram iniiciunt vis, vel obstruunt, sed urgentes dolores sopiunt, vnaque roborant naturam, vt non tentatur membranofum genus nimis, & induciis

concessis fortius infurgat, quin ita iuuetur, vt tolerare possit, vt vincere. Ut enim pellentibus summa noxa inferitur nephriticis; ita à sedantibus summa virtus expectanda.

Profunt illa tum aliis in casibus, tum in calculo paroxismante, & mictione cruenta potissimum; Opiata verò magis in renibus primariò affectis & lancinatis, non item in seminis æquè vitiis.

III. *Laxant* vias & educunt partim *aquosa*, vt, præter alia laudata, thermæ, acidulæ, & potus ipse; nisi enim hic suppetat, non æquè & commodè educationi aptatur calculus, nec viæ, per quas, renum tubuli, ureteres, & ductus vrinarii è vesicâ, æquè expediuntur, quæ in actu præseruationis & curationis officium faciunt.

Inter hæc *laxando mitigantia* & *mitigando laxantia* sunt optima, breuiter, oleosa liquida vel quasi talia, internè & externè optima, v. g. ol. amygd. dulc. tum solum, tum cum vino maluatico haustum. Hæc ipsa sanè in ischuriâ & præclusionè exitus à sabulo vel calculo maiori insigniter profunt. Adeoque & in paroxysmo nephritico cum reliquis, inprimis resolventibus, quæ anima quasi sunt lithontripticorum, maritata, plurimam opem præstant; præcipuè illa, quæ vtrumque præstant, & emolliunt scilicet & resoluunt, vt sperma ceti, aliaque, & dolores ipsos leniunt.

Externè huc faciunt *clysteres* ex emollientibus & nephriticis; *balnea* ex iisdem, *linimenta* ex ol. scorpion. f. & Matth. iunip. succin. chamæm. anif. &c. Parata; item *unguenta* ex unguent. dialth. c. oleis destillatis remixto, & *Cataplasmata*, quibus omnibus curatio calculi absolvitur reuerà, vnâ cum symptomatibus ipsum comitantibus.

Circa hæc verò, non minus ac in aliis, cautelæ quædam habent locum: 1. *Quæcunque renibus, eadem & vesicæ conveniunt.* Officium enim habent mutuum & sororians, mireque sibi consentiunt & connectuntur. Ude non alia sunt medicamenta, pro vesicæ calculo, quàm pro renali; non differunt nisi loco, qui solus tamen attendendus probè est, cum & ischuria alia vesicæ

ple-

plenâ, alia vacuâ fiat. Neque obstat, in vesicâ quoque calculum augmentum capere & concrefcere posse, vti ad aliquot uncias sæpè excisus fuit, qui à renibus nunquam potuisset saluâ vitâ detrudi; à renibus tamen materiale calculi suppeditatur, quod ab archeo vesicæ læso, quatenus ibi fit segregatio major, quàm fieri non debebat, in coagulum ibi fatiscit, non quod spiritus lapidificus sit in renibus, sit in vesicâ, sed in ipsâ materiâ coagulabili, salino-tartareâ. Conueniunt vtraque generali illo magmatis tartarei obice, differunt specialibus vt morbis, ita & remediis, habito tamen semper ad se invicem respectu, id quod etiam de mictu cruento diabete, & aliis valet.

2. *Qualibet remedia nephritica debentur suo indicanti speciali.* Felix, qui hæc tum in his, tum aliis quoque nouerit. Noverit enim reverâ specifica morborum omnium remedia. Hinc ipsa dicta nephritica inter se non sunt confundenda. Singula nempe sunt nephritica, sed non omnibus æquè nephriticis proficua; non sunt ergo temerè confundenda inter se, ne doloribus pel-
 lencia, pellentibus anodyna substituamus. Distinguenda sunt tempora, distinguendi sunt affectus, distinguenda etiam remedia. Cumque imprimis pellencia noxia esse possunt & soleant, pellencia vrinam, pellencia cum vrinâ calculum, de iis seorsim dicemus. Duplicia hæc sunt diuretica, calida & frigida, quæ vtraque nocere possunt, partim, licet per accidens, quatenus compactionem calculosæ materiæ iuuant, factâ indecenti separatione eorundem vsu. Adeoque calculum in fieri compingunt magis, ablatâ v.g. portione aqueâ, relictâ tartareâ; partim, quatenus præsentem calculum, eumque quietum, intempestivè ad pelvim è loculis & tubulis suis precipitant, vnde ischuria promptè consequitur. Inter calida sunt olea destillata nephritica, succin. iunip. tereb. & cum his præparata, bals. *Æis* v.g. largiori etiam quantitate hausta. Vidimus inde non rarò ischuriam, vel dolores saltem auctos, quandoque & mictum cruentum exortum. Inter frigida succus betulæ, & acidulæ imprimis hæc vice memoranda; à quorum primo diabetem vidimus factam, ab altero ischuriam lethalem in B. Wigando, cum in paroxysmo ne-

phritico, medico inconsulto, bibisset acidulas, vnde ab ipso illo momento vrina substituit, ad mortem vsque per XI. dies.

3. *Videndum in singulis, quid magis urgeat, quid contraindicet.* Hinc licet resoluentia vel *ἰσχυρὰ* sint nephritica, expediant obstructiones & coagulum tartareum ac pituitosum, vt vrinae secretioni & collectioni liber detur transitus, adeoque calculosis, infarctui renum & vreterum, educationi arenularum, ischuriæ vnicè conueniant, archeumque renum debilem sollicitent; attamen dantur casus, vbi stant post principia & nocua potius quàm proficua sunt. Quando nempe vel erosio adest, vbi non nisi temperiora ex his simul profunt, ut oc. 26. vbi asperitas viarum lenienda est in scabie, calculo, exulcerationibus, ardore à cantharidibus doloribusque inde productis, quod & de *νυγμοῖς* valet omninò, sed & mitigantia neruina, roborantia, paregorica, anodyna profunt, roborando, consolidando & mitigando debita; Vel, excretoria actio nimis citatur, vt freno egeat, in diætiis partim, partim verò & præcipuè in diabete, mictu cruento, viarum laxitate, & suo modo quoque in pollucionibus & gonorrhœâ, incontinentiâ vrinae. Proficua tunc potius sunt temperantia, mucilaginosâ, terrea, glutinantia, traumatica, leniter adstringentia, remorantia refrigerantia intus & extus adhibenda, quæ sapiendi & demulcendi vsu naturæ succurrunt.

4. *Nephritica, si quæ alia, vehiculo egent humido.* Et eo quidem tum alimentario, tum medicamento. Cum enim perpetuum ibi fiat stillicidium, illud nullo modo interrumpendum sed iuuandum potius potu & humectantibus. Hinc calculosi, cum non possit nisi mediante vrinâ prouolui sabulum & calculus, à potu manifestè iurantur. Neque verò onerandi etiam renes nimis sunt, quod in ebriosis fit, vnde & vesica plus iusto extenditur sæpè, & renes debilitantur in excretionem.

5. *Topica internorum vim iuuant, illi loco applicanda, vbi penetrare, vel iuuare magis per accessum possunt.* Iuuant vim internorum seu laxandum, seu mitigandum, seu resoluendum fuerit, quæ tria præcipua diximus circa lithonriptica. Quin in genere

genere topicorum magna vis est in toto corpore, quod vis eorum à calore actuetur, per poros communicetur, & morbo ejusque causis sit contraria. Sic, præter balnea & clysteres emollientes paregorica vi conspicua, vnguenta lumbis applicata laxant & mitigant, non obstante vallo ossium, accendente calore facculorum externorum cumprimis. Variant verò & pro diversitate locorum.

6. *Renibus pro re natâ & calefacientia & refrigerantia topica conveniunt, horum verò selectus notandus.* Calefacientia ex oleo tereb. destillat. & aliis etiam in ipso mictu cruento vi balsamicâ suâ profunt; item in calculo, ischuriâ, abundè jam exposita. Refrigerantia verò imprimis in diabete, de quo legi meretur *Cardanus lib. de Curat. admir-cur. 27.* vbi scribit, ex urinæ profluvio felicissimè & sæpè unâ die se sanâsse, abstinendo à purgantibus medicamentis, abstinendo à pinguibus, dando vuas passas, lentes, calidis vtens; renibus verò adstringentiâ imponendo. *Meminit etiam se invenisse remedium ad diabetem specificum, quod inter secreta retulerit.* Addimus verò, vnguentis ad gonorrhœam & pollutionem nocturnam fidendum minus esse, quod vi vnguinosâ laxent, terrêa non penetrent.

LIBRI I. SECTIO III. CAPYT X.

De

Uterinis.

UTERINA, si vlla alia medicamenta specificâ, ex latitudine & ambitu suo sunt metienda, tum respectu diversarum actionum, vel effectuum, quæ hic concurrunt, tum respectu consequenter indicantium, istis oppositorum.

Commodè verò possunt triplicia statui, velut tres distinctæ species sub uno genere contentæ, ita tamen, vt contrariorum contraria sit ratio in quibusdam. Sic primi generis vterina sunt